

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol polji in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 28.

V torek 11. julia 1854.

III. tečaj.

Knez Habsburgski *).

Po žilah preslovenjen.

V Poréčah Rudolf kralj sedi
Na rajnim večerjemesti,
Oblast njegova cesarsko bleši,
Ko začne se k mizi sestti.
Namestni knez Rajnski pernaša jedi,
In vina nalija jim Čeh, da šumi.
In sedem izvoljcov je bilo,
Kakor zvezde na neb' okolj sonca stojo,
So firšti Cesarja obdali s častjo,
Dopolnit svoje opravilo.
In grozno naroda pod grad naleti,
De migle se vse od veselja,
Trobenta prejasno po mesti berči,
Ljudem je dopolajena želja;
Ker je minil prestrašni vkončavni razboj,
Ko Cesarja ni bilo, je vbežal pokoj;
In sodnika so vsi spet dobili.

*) Urban Jarnik, slavni slovenski pisatelj, je veliko lepih pesem po nemških časopisih v Celovcu že tedaj na svitlo dal, ko je slovenščina še terdo spala. Mi bomo te pesmi v „šols. prij.“ ponatiskovali. Dones podajamo pesem: „Der Graf von Habsburg.“ Ballade von Schiller. Se najde v „Kärntnerische Zeitschrift“, 3. Bändchen, 1821, von Sim. Mart. Mayer.

Ne dela več pristraha zbrušeni meč,
In slab in pokojen se ne boji več,
Deb' silni ga v sužnost spodili.

In Cesar pa prime za zlati bokal,
In reče ves židane vole:

Res sveti se god, res je do sih mal

Prešlo, karkolj serce nam kole;

Pa še koga pogrešam, katir bi zapel,
In sladko na strunah serce mi zagrel,

Ino navke nebeške mi pravil.

Ker s mladiga tako navadil sim se,
In kar sim kdaj vitez delal, bom pa še
Ko kralj in Cesár rad napravil.

In glej! sedaj stopi v oblastnikov zbor

Pevic častliv po duhovno oblečen,

Vsa glava mu bela, pa mičen govor

Izvira iz ust mu posvečen:

„V arfnih strunah sladki glasovi spó,

In pevic prepeva ljubezen čisto,

In kar je narboljšiga hvali,

Kar počut, kar serce nam poželi:

Povej pa Cesar! kaj se dans spodobi,

Deb' vredno te povišovali?“

Pevcu ne vkažujem, presvetli Cesar

Perjazno k njemu beseduje,

Ker petje po voli našej se nigdar,

Ampak po nebeškej vzdiguje:

Kakor nad zemljo burja je,

Ker se ne ve od kod pride kam gre:

Kakor vrelc z globokosti preskrite

Vreva, tak se pesem z notrajniga

Rodi, ino vdarja na strune serca,

Ki so bile z dremoto pokrite.

Ino arfnik primši za strune brenkljá,

Ino prežlahtno pesem vzdiguje:

„Na lov vun zlo žlahten junak se podá,

Jelena streliti želuje.

Za njim je služebnik samojstro noseč,

In knez pa na konjcu junaško sedeč

Perdirja v log vseh zverin živi;

Glej! zvončik mu naproti zvenklja,

Duhovnik gredó obhajat kogá,

Pred njimi gre mežnar molčlivi.“

„Ino knez gologlav se perklonil do tal

Spoznavši odrešenika,

Mu je hvalo in čast po keršansko dal,

Moleč iz nebes vučenika.

Potočik pa skoz polje šumi,

Od nevrja že voda visoko stoji,

To brani obema dalj jiti,

In rešnje telo postavjo oni

Na stran, in črevle zuvajo si,

Deb' mogli skoz potok brodit.“

„Kaj delate“, vpije knez na nje,

In silo čudje se temu.

Gospod! k vmirajočemu vabijo me,

In nesem nebeško jed k njemu.

Ko pridem, ker stala je stara berv,

Je potok dereči je celo razderl,

So vzeli seboj jo valovi.

Za to, de bolnik ne bo smerti se bal,

Bom berzno se bos skoz vodo podal,

De mu odpustó se dolгови.“

„Zdaj knez posadi jih na kojncu svojga,

In vujzdo presvetlo podaja,

De prej na oslabileniga

Nebeška pomoč se raztaja.

In knez pa na hlapcovim konju sedi,

In skokama dirja na gojzdne zveri,

Dokler so duhovni obhajat.

Ino drugi dan zjutra duhovnik hvaleč
Perpelajo kojna per roci deržeč,
Nazaj ga z hvaležnostjo dajat.“

„O Bog me obvari! zakliče knez zdej,
Ponižno rekoč, se zgodila
Ne bo, de bi jezdil več stvar, ki je prej
Že stvarnika mojga nosila.

Al nočte jo meti za svojo obrest,
Pa mejte k tej službi jo Bogu na čest,
Le temu jo z hvalo darujem,
Od ktiriga čast, ino toljko dobrot,
Kri, sapo, življenje, dušo in život
Na pósodbo vsakdan jemljujem.“

„Tak Bog vam za to vsega dobriga daj!
Ker verno prosečih se vsmili,
Zveličane peli vas v Angelski raj,
Kakor ste zdaj ga častili!
Po Švajci ste vi oblasten gospod,
Pravičen je in imeniten vaš rod:
Šest lepih vam hčer pa cvetijo,
Tak naj pernesó vse za lon
Vam v hišo šest kraljevih kron,
De slavno vsi vnuki živijo.“

„In sedé, kakor bi senjalo mu se,
Cesar rajnih let premišljuje,
In lica pol znane prepevlovčove
Prav terdo vedno pogleduje;
Obličje duhovnika kmalo spozna,
In za solzo vročo mu perteče solza,
Vije v škarlat svoj obraz in zdihuje;
V Cesarja zdaj vsi gledajoč,
Spoznajo v njim kneza tega veseljoč,
In de ponižne sam Bom povišuje.“

Starišev kinč.

Kornelia, žena nekega imenitnega Rimlanca, pride nekdam v zberališče slavutih, rimskih gosp; vse so bile s dragimi kamenci in zlatim lišpom bogato okinčane. Po starodavnej navadi so svojo lepoto edna drugej kazale in edna drugo občudovale in hvalile. Prosile so Kornelio, naj bi vendar tudi ona svoje dragocenosti kaj pokazala. Sedaj da blaga Rimlanka svoje deca priti, ki jih je prav po maternem ljubila, ter skerbno in pobožno izkojila. Te kaže Kornelia gospam in pravi: „Glejte, tu so moj kinč in moja krasota!

Kristjanski otroci, ali ste le tudi vi svojih starišev veselje in dragotina?

Stariši, naj vam za deca več bo,
Kot biserje in vse drugo blago.

Pet. Musi.

Gruška.

Stari Rupert je pred hišoj v senci stare gruške sedel, ko so njegovega sina otročiči gruške poberali in jih jedli. Niso jih mogli prehvaliti tako dobre so bile.

Čez nekaj časa se stari Rupert vzdigne ino besedo poprime: „Vam vonder čem razodeti, kdo je leto gruško vsadil. Že je čez petdeset let, ko sim ondi, kjer zdaj gruška stoji, sosedu svojo revšino tožil. Oh! sim rekel, kako zadovoljn bi bil, ko bi v svojem premoženju le sto tolarjev gleštal.“ Sosed umen ino znajden mož mi odgovori: „Če se dela prav primeš, ti bo lehka. Glej, na tem mestu, kjer stojiš, teči sto ino sto tolarjev v zemli. Skusi se le, da si jih osvojiš.“

Kaj sim pa bil jaz tedaj, se ve, da še neveden fantalin, ter sim še tisto noč — skoraj me je sram povedati —, šel sim kopat, ali ni bilo najti — tolarjev. Nad svojoj bučoj malo razkačen, veržem motiko čez ramo ino spravim urno se spat. Prihodno jutro pride sosed, in ko je najdel globoko skopano jamo, se je smejal, da se je za trebuh deržal: „Oj neumen revež! tako ja nisem mislil. Veš kaj, pridi le jutri k meni, da ti bom vcepleno drevce, da si ga vsadiš. Boš vidil, v malih

letih bojo prišli tolarji na dan.“ Vsadim omenjeno drevce, ino zraslo mi je kakor vidite veliko drevo. Sadje pa, kojega od nja imam, je več vredno kakor sto tolarjev.

Še pomnim prigovor modrega soseda; naj ga še vam povem:

„Gotovi dobiček tajisti ima,
Kdor dela marljivo in umno ravna.“

T. Dernjač.

Cesar Trajan in Jozve.

(Iz Nemškega.)

Cesar Trajan je neki dan k učenemu Jozve-tu govoril: Ti učiš, da je tvoj Bog povsod, da njega imamo moliti, in da on je v sredi našega ljudstva. Jaz ga vunder enkrat viditi moram.

Bog je povsod, odgovori Jozve, ker on je vsegapričuoč; ali njega viditi ne morejo nobene človeške oči; zakaj njegove svetosti in visokosti se le izvoljeni radujejo.

To je čudno, mu zaverne cesar; ali jaz ti ne verjamem, preden ga ne vidim.

Dobro mu odgovori Jozve; jaz ti hočem enega njegovih poslancov pokazati, če si, o cesar! v stanu njegovo svetlost gledati. S tim govorom je bil cesar zadovoljen, in Jozve ga popoldne na travnik pelje, in ga sili v solnce gledati, katero bliši v neizrečenej svitlobi svoje. — To mi ni mogoče, odgovori cesar; zakaj slepi me solčna blišoba.

Glej! visoki cesar! reče Jozve, ti nisi vstanu le luč njegovega dela gledati, in hočeš blišečo svitlobo Njega Samega viditi? Njegova blišoba bi te ravno tako pokončala.

Cesar je obmolknil,

— Jan. Tomšič.

Drobtinčice.

* „Serbske Noviny“ (tako je sedaj ime časopisu u lužicko-serbskem narečju, ki je organ Slavenov v severnej Saksonii in južnej Prusii) razglašujejo izvestje o letnej skupščini „Matice (lužicko) serbske,“ ki je bila 19. maja v Budišinu

(nemško Bautzen v Saksonii). Predsedoval je Dr. Klin. Ova matica je lansko leto 4 knjige, — od leta 1847 do 1854 je izdala 23 knjig v 12.900 iztisih in 10 svezkov svojega časopisa v 2250 iztisih.

* Od nemškega letopisa za slavjansko slovstvo, ki pod naslovom: „Jahrbücher für slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft“ v knjigarnici *Smolerovej* v Budišinu na Saksonskem (J. E. Schmalcranz in Bautzen in Sachsen) izhaja, je prišel ravno 2. svezek letošnjega tečaja na svetlo. Obsega mnogo zanimivih sestavkov; v obče je časopis ta hvale vreden, katerega vsim Slovcem živo priporočujemo. Vsako leto izhaja od tega časopisa 8 svezkov, ki veljajo 4 tolarje (Reichsthaler) in se dobivajo ali po pošti ali po knjigarnicah.

* Ker „šols. prijatelj“ ravno od sadjoreje piše, naj tudi razglasi, kar se iz Berne v Novice piše: *Po Moravii*, posebno pa v *Česki* sem vidil, da so ne samo *velike cesarske ceste*, temuč tudi večidel vse *vozne pota med vasmi po obeh straneh z lepim sadnim drevjem obsajene*. Po več milj daleč sem se kakor med prijetnim drevoredom peljal, da je veselje bilo viditi, kako so češnje ravno v nar lepšem cvetji stale, orehi lepo zeleneli in druge drevesa se ravno za cvetenje pripravljale. Al take obilne sadiša niso le prijetne popotnikom, za ktere jih gospodar ne sadi, temuč donasajo tudi veliko dobička posestniku. Vsak posestnik njive je od gosposke prisiljen, konec svoje njive, ki se ceste dotika, s sadnim drevjem obsaditi, in pripušeno je, kader sadje dozori, memo gredočim popotnikom in revnim ljudem vse to, kar od drevesa na cesto ali v cestno grapo pada, pobirati in povživati, in tako je ta naprava, ki deželo toliko lepotiči in prijetno senco o poletni vročini dela, tudi močno koristna ne samo posestniku, temuč tudi mnogim siromakom, ki s hvaležnim sercom darove Božje zavživajo, svoj glad tolažijo in Božje plačilo temu vošijo, ki je te drevesa sadil. Take prijetne drevorede, ki niso nikakor polju v škodo, sem posebno med Bernom in Znogmo, in potem na *Českem okoli Časlava in Kutnegore* in v mnogih družih krajih vidil, in mislil

sem si: *ali bi ne bilo ravno tako lepo in koristno, ko bi se ceste po lepi moji domovini na enako vižo s sadnim drevjem obsadile? ali bi ne bilo lepši viditi, kakor prazno germovje, robidovina in ternje, ali pa žalostne goličave?* Na noge, rojaki moji! z majhnim delom boste svojo domačijo veliko olepšali, sebi in svojim bližnjim veliko dobička pripravili. Kar je pametnega in dobrega, naj se posnema, čeravno vaši očetje tega niso delali.

* Učiteljem se slaba, slaba godi. Ni se toraj čuditi, da na tihem zdihujejo in tudi očitno se pritožujejo. Alj to je res čuda, da, ako jim kaka dobra duša pomagati hoče, malo kej alj clo nič ne pomarajo. Že je nekaj vode po Dravi poteklo, kar je „šols. prijatelj“ in tudi „Novice“ serčnih besed spregovoril od *učiteljske shranilnice*; kaj je bolj potrebnega od te naprave? Pa dosihmal nobeden učitel ni še besedice alj tudi pismenkice ne od tega na beli den spravil. Sklepati in zdihovati, kleti in zmerjati nič ne bo izdalo: delaj in sam sebe ne zapusti — vidil boš, da ne boš zapuščen.

Društvo sv. Mohora.

* „Goffine“ bo skorej dokončan; že je tiskana 44. pola, še 2 — 3 pole in ta težko pričakovana knjiga bo pri kraju, ter se bo gg. društvenikom razpošiljala. Eno knjigo razpošiljati pride društvu na 50 — 60 fl. srebra. Zato se nam modro zdi, 2 — 3 tedne s razpošiljanjem „Djanja Svetnikov, II. del“ čakati in potem vse vkup ob enem razposlati.

* Misel, sbirati slovenske pridige, jih kakemu knjigarju prodati, in, kar se za rokopis dobi, matici našega društva pridjati, je padla na rodovitno zemljo. Že je nam precej gospodov ustmeno in pismeno obljubilo, skoraj kej poslati. Čast. gosp. *Jos. Furlani* je nam pa že poslal lepo pridigo od *zjutrajne molitve*. Gospodje! marsiktera pridiga se poriva po omarjih in plesnuje: prosimo! pošljite jo nam, naj da gre med ljube Slovence in dober sad obrodi! Kar je, vse nam prav pride, vse se da opiliti in ogladiti.